

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2019 roku, wydanym w sprawie sygn. akt V GC 1174/18, Sąd Rejonowy w Płocku zasądził od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. na rzecz K. N. kwotę 8.008,60 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych od dnia 2 lipca 2017 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 2.117 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 1.817 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

(wyrok – k. 203; uzasadnienie – k. 212 - 218).

Apelację od powyższego orzeczenia złożyła pozwana spółka – (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S., zaskarżając je w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżąca zarzuciła:

I. naruszenie przepisu prawa materialnego, to jest:

1. art. 499 k.c. w związku z art. 61 § 1 k.c. poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, iż:
 - a. oświadczenie jest skuteczne jedynie wtedy, gdy zostanie doręczone bezpośrednio drugiej stronie, nie zaś pełnomocnikowi w sytuacji, gdy:
 - o skuteczności oświadczenia o potrąceniu można mówić w sytuacji, gdy druga strona miała możliwość zapoznania się z tym oświadczeniem, co w niniejszej sprawie miało miejsce, o czym świadczy fakt, że powódka bezpośrednio odnosiła się do oświadczenia o potrąceniu, co dowodzi, że powódka zapoznała się z jego treścią;
 - b. oświadczenie o potrąceniu może być poczynione jedynie przez jego pisemne doręczenie bezpośrednio drugiej stronie, w sytuacji, gdy art. 499 k.c. nie wskazuje, by konieczne było oświadczenie w formie pisemnej przekazane bezpośrednio drugiej stronie, w związku z czym wystarczająca była okoliczność, że powódka faktycznie zapoznała się z treścią oświadczenia;

II. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, to jest:

1. art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów polegającą na uznaniu, że:
 - a. dowody wskazane na okoliczność naruszenia zasady lojalności agenta są nieistotne w przedmiotowym stanie faktycznym, w sytuacji gdy ich przeprowadzenie uzasadniałoby istnienie odpowiedzialności odszkodowawczej strony powodowej względem pozwanej spółki oraz istnienie wierzytelności pozwanej względem powódki;
 - b. w przedmiotowym stanie faktycznym nie istniała konieczność przeprowadzania dowodu z przesłuchania stron, w sytuacji gdy przeprowadzenie tego dowodu pozwoliłoby na ustalenie, iż wierzytelność pozwanej była wymagalna, gdyż powódka była wzywana ustnie do zapłaty tej należności w niezwłocznym terminie po spełnieniu kary przez pozwaną;
2. art. 316 § 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji gdy:
 - a. po zamknięciu rozprawy ujawniły się istotne okoliczności w postaci skutecznego potrącenia wierzytelności pozwanej z wierzytelnością powódki, które bezpodstawnie nie zostały uwzględnione;
 - b. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe niezastosowanie polegające na tym, iż:

- Sąd w uzasadnieniu nie wskazał przyczyn nieuwzględnienia wniosku o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z przesłuchania stron i zeznań świadków na okoliczność wezwania powódki oraz wymagalności wierzytelności pozwanej, a są to okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości;
2. zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W przypadku uznania przez Sąd za spełnione przesłanek określonych w art. 386 § 4 k.p.c. bądź art. 505¹² § 1 i 2 k.p.c. skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z wyłączeniem przepisów o postępowaniu uproszczonym wraz z obowiązkiem rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego poprzez zasądzenie tych kosztów od pozwanego na rzecz powódki według norm przepisanych.

(apelacja – k. 223 - 227) .

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej spółki jest uzasadniona, a jej uwzględnienie skutkuje uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy z naruszeniem przepisu art. 233 § 1 k.p.c. nie przeprowadził postępowania dowodowego na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia, a odnoszące się do zgłoszonego przez pozwaną zarzutu potrącenia wierzytelności, przez to nie rozpoznał istoty sprawy. Wadliwa i fragmentaryczna ocena dowodów skutkowałą co najmniej niepełnymi ustaleniami faktycznymi.

Zastosowanie swobodnej oceny dowodów ma na celu ustalenie elementów podstawy faktycznej powództwa zgłoszonego w postępowaniu cywilnym. Sąd musi bowiem przed rozstrzygnięciem o żądaniach stron ustalić, czy ich twierdzenia o faktach znajdują podstawę w materiale dowodowym, czy też nie. Swobodna ocena dowodów pozwala zatem w przypadku sprzeczności wniosków płynących z przeprowadzonych dowodów, jednym dać wiarę, a innym odmówić waloru wiarygodności. Jak wskazał Sąd Najwyższy z dwóch przeciwstawnych źródeł wiedzy o zdarzeniach faktycznych, sąd ma prawo oprzeć swoje stanowisko, wybierając to, które uzna za bardziej wiarygodne, korzysta bowiem ze swobody w zakresie oceny dowodów (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 marca 2004 roku, III CK 410/02, opubl. Legalis). W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego na gruncie art. 233 § 1 k.p.c. przyjmuje się, iż wszechstronne rozważenie zebranego materiału oznacza uwzględnienie i rozważenie wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu mających znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy oraz wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów, mających znaczenie dla ich mocy i wiarygodności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2003 roku, V CKN 417/01, opubl. LEX nr 157326).

Jako podstawę ustaleń faktycznych Sąd Rejonowy wskazał umowę, na podstawie której powódka zobowiązała się wykonywać czynności agencyjne mające na celu pozyskiwanie zamówień na terenie F. na montaż regałów wysokiego składowania. Strony ustaliły, iż powódka uzyskiwać będzie prowizję w wysokości 5% wartości zamówień. Rozliczenie odbywało się na podstawie faktur VAT wystawionych przez powódkę na podstawie otrzymywanych od pozwanej zestawień wpłat otrzymywanych od kontrahentów. W dniu 12 czerwca 2017 roku umowa została wypowiedziana przez pozwaną spółkę. Natomiast w dniu 21 czerwca 2017 roku K. N. wystawiła fakturę VAT nr (...) na kwotę 1871 euro z tytułu prowizji za kontrakty ze spółką (...) z siedzibą w S. C. oraz (...) z siedzibą w A.. Kwota ta objęta jest żądaniem pozwu, a termin jej zapłaty oznaczony został na 10 dni. Powódka wezwała pozwaną spółkę do zapłaty należności wynikającej z tej faktury. Te ustalenia faktyczne uznać można za bezsporne między stronami. Podobnie jak ustalenie, że decyzją z dnia 12 grudnia 2016 roku Dyrektor Regionalny Przedsiębiorstwa, Konkurencji, Konsumpcji pracy i

zatrudnienia regionu (...) nałożył na pozwaną spółkę karę administracyjną grzywny w wysokości 6.000 euro za nie wyznaczenie dla trzech pracowników spółki reprezentanta na terenie F..

Natomiast spór w sprawie sprowadzał się do kwestii istnienia i wymagalności roszczenia po stronie pozwanej spółki wobec powódki, właśnie z tytułu obciążenia powyższą karą administracyjną oraz skutecznego zgłoszenia przez spółkę w niniejszym procesie zarzutu potrącenia owego roszczenia.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwana podniosła zarzut potrącenia oparty na przepisach art. 498 i 499 k.c. i zgłosiła do potrącenia swoją wierzytelność wobec powódki w kwocie 6.000 euro. Do sprzeciwu załączono pisemne oświadczenie o potrąceniu z datą „20 września 2018r.” bez dowodu doręczenia tegoż oświadczenia stronie powodowej.

Wprawdzie Sąd Rejonowy odniósł się do zgłoszonego zarzutu potrącenia, jednakże uznał go za nieskuteczny z uwagi na to, że wierzytelność pozwanej zgłoszona do potrącenia nie jest wymagalna, gdyż pozwana spółka nie wezwała powódki do zapłaty kwoty objętej zarzutem potrącenia (w każdym razie nie przedstawiła na to dowodów), pozew i załączone do niego dokumenty nie mogą zaś zastępować takiego wezwania, gdyż doręczone zostały pełnomocnikowi procesowemu powódki, a z treści pełnomocnictwa nie wynika, aby uprawniony był on również do przyjmowania oświadczeń o charakterze materialnoprawnym.

Przy takim założeniu Sąd Rejonowy nie badał już, czy wierzytelność zgłoszona do potrącenia w ogóle istnieje i w jakiej wysokości.

W przedmiotowej sprawie takie stanowisko Sądu I instancji jest nieuzasadnione, a w każdym razie w dacie wyrokowania było przedwczesne.

Oczywiście zgodzić należy się z Sądem Rejonowym, że dla wywołania skutku potrącenia wierzytelność przedstawiona do potrącenia musi być wymagalna, jak również co do zasady z tezą, że pełnomocnictwo procesowe nie wywołuje skutków w sferze praw materialnych mocodawcy. Przy czym w zakresie tej ostatniej kwestii z tym zastrzeżeniem, że oświadczenie o potrąceniu określonej wierzytelności traktowane zastępczo jako wezwanie do jej zapłaty złożone pełnomocnikowi procesowemu przeciwnika może dotrzeć do samego mocodawcy w sposób pozwalający mu na zapoznanie się z jego treścią i wówczas złożenie takiego oświadczenia będzie jednak skuteczne, a wierzytelność stanie się wymagalna.

Wskazać należy, iż przesłanką dojścia do skutku czynności prawnej potrącenia jest złożenie stosownego oświadczenia woli drugiej stronie, to jest wierzycielowi wzajemnemu. Oświadczenie to nie wymaga żadnej szczególnej formy, w szczególności nie wymaga zachowania formy pisemnej ad probationem i może być dokonane również w formie oświadczenia złożonego ustnie, a nawet w sposób dorozumiany.

W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy uznał, że pozwana spółka nie złożyła powódce oświadczenia o potrąceniu, gdyż nie wykazała, aby przed wszczęciem procesu takowe oświadczenie zostało złożone wraz z wezwaniem do zapłaty.

Sąd Rejonowy pominął jednak, że w sprzeciwie od nakazu zapłaty strona pozwana wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron, jak również z zeznań świadków: E. K. i V. C. na okoliczność m.in. wymagalności wierzytelności pozwanej względem powódki, dokładniej teza wskazana została jako „potrącenie wierzytelności”. Pozwana podjęła zatem próbę wykazania, że powódka jest odpowiedzialna za powstanie szkody po stronie pozwanej w wysokości 6.000 euro. Wskazała, że kwota ta stanowi karę administracyjną nałożoną na pozwaną za zaniechania powódki, jako reprezentanta pozwanej we F. w wykonywaniu obowiązków służbowych. Ponadto wskazała, że kwota ta istnieje, jest wymagalna i może być skutecznie potrącona z wierzytelnością przysługującą powódce.

Tymczasem Sąd Rejonowy oddalił zarówno wnioski o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron jak i z zeznań świadków. W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że wnioski te były bezzasadne, wobec niezłożenia przez pozwaną do daty zamknięcia rozprawy skutecznego oświadczenia o potrąceniu. Tymczasem wskazane przez pozwaną w sprzeciwie

od nakazu zapłaty dowody z przesłuchania stron i świadków miały dowodzić właśnie tego, że spółka złożyła powódce oświadczenie o potrąceniu wierzytelności oraz wzywała ją do zapłaty kwoty 6.000 zł. Były to zatem dowody kluczowe dla wykazania zasadności roszczenia zgłoszonego przez pozwaną w ramach zarzutu potrącenia. Oddalenie przez Sąd Rejonowy tych wniosków dowodowych w tym zakresie nastąpiło bez wskazania przyczyn, dla których dowody te uznał za zbędne czy niedopuszczalne. W konsekwencji nastąpiło to z naruszeniem przepisu art. 233 § 1 k.p.c., co miało istotny wpływ na wynik sprawy, która rozstrzygnięta została niekorzystnie dla strony pozwanej.

Apelująca w apelacji zasadnie zatem wskazała, że przesłuchanie stron oraz zeznania świadków pozwoliłyby udowodnić, iż dysponowała już na etapie postępowania sądowego wymagalną wierzytelnością z tytułu naprawienia szkody wyrządzonej pozwanej przez powódkę, w związku z czym była uprawniona do złożenia oświadczenia o potrąceniu dokonanego zgodnie z treścią art. 499 k.c.

Uwzględnienie powyższego zarzutu skutkuje uchyceniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., z pozostawieniem temuż sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy przeprowadzi dowody wskazane przez pozwaną spółkę a odnoszące się do wezwania powódki przez procesem do zwrotu kwoty kary administracyjnej uiszczonej przez spółkę jak i złożenia oświadczenia o potrąceniu tej kwoty. Przy czym rozważenia wymagać będzie również kwestia, czy do powódki dotarło jednak oświadczenie spółki o potrąceniu przesłane pełnomocnikowi procesowemu.

Poza tym zwrócić należy uwagę, iż kwestia wcześniejszego złożenia powódce oświadczenia o potrąceniu może stracić na aktualności przy ustaleniu, że dotarły do niej oświadczenia spółki złożone po zamknięciu rozprawy przed sądem pierwszej instancji. Chodzi o załączone do pisma pozwanej z dnia 10 czerwca 2019 roku dokumenty w postaci pisma z dnia 6 czerwca 2019 roku wzywającego powódkę do zapłaty kwoty 6.000 euro tytułem naprawienia szkody wyrządzonej pozwanej oraz pisma z dnia 10 czerwca 2019 roku o potrąceniu wierzytelności.

Sąd Rejonowy będzie musiał również rozważyć kwestię dopuszczalności potrącenia w postępowaniu uproszczonym – art. 505⁴ § 2 k.p.c. Wymaga to zobowiązania strony pozwanej do precyzyjnego wskazania podstawy faktycznej zgłoszonego żądania.

W następnej kolejności zaś rozważenia wymagać będzie kwestia prowadzenia postępowania dowodowego na okoliczności związane ze zgłoszonymi żądaniami, czyli badaniem merytorycznym dochodzonych roszczeń, w szczególności roszczenia zgłoszonego w ramach zarzutu potrącenia.